

ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ. ΔΥΟ ΧΩΡΟΙ ΣΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΩ, ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΜΟΙΡΑΖΟΜΑΙ, ΦΡΟΝΤΙΖΩ ΚΑΙ ΑΓΑΠΩ.

ΧΑΜΑΛΙΔΟΥ Ε.

2^ο Νηπιαγωγείο Α.Ι.Ρέντη, Δ/ση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά
e-mail: ehamalidou@sch.gr

ΕΚΤΕΝΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κύριος στόχος του συγκεκριμένου θέματος ήταν να δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές, με αφετηρία τη διερεύνηση και γνωριμία με το σώμα και τον εαυτό τους, να οδηγηθούν στη συνειδητοποίηση της άρρηκτης σχέσης και της αλληλεπίδρασής τους με το περιβάλλον στο οποίο κατοικούν και το οποίο μοιράζονται. Μέσα από βιωματικές δραστηριότητες ανακάλυψαν τη χαρά και τη δύναμη αυτής της αλληλεπίδρασης, τη χαρά και τη δύναμη της δυνατότητας τους να επιλέγουν και να συμμετέχουν στη διαμόρφωση και τη φροντίδα του περιβάλλοντα χώρου.

Σταθμοί του προγράμματος ήταν: το σώμα, η τάξη, το νηπιαγωγείο, η αυλή, η γειτονιά μας. Αποσκευές μας είχαμε: τη φυσική περιέργεια των παιδιών αυτής της ηλικίας, τη διάθεση τους για παιχνίδι, τη φαντασία και δημιουργικότητά τους. Ένα ταξίδι από την εμπειρία του οποίου τελικά κερδίσαμε όλοι, άνθρωποι και περιβάλλον.

HAMALIDOU E.

e-mail: ehamalidou@sch.gr

ABSTRACT

The primary goal of the particular subject was to give the students the opportunity – starting with the search and acquaintance with their self and body – to comprehend the firm link between the influence that they exert to the environment, in which they reside in and share. Through real life activities the students discovered the joy and the power caused by this mutual influence, as well as the joy and power of their ability to choose and participate in the formation and care of their surroundings.

The stages of the program were: the body, the classroom, the kinder garden, the yard, and our neighborhood. The natural curiosity of children of this age, their desire to play, their imagination and creativity were our instrument. Through the experience of this voyage we finally all – people and environment – benefited.

Λέξεις κλειδιά: συλλογικότητα, εμπλοκή, διεπιστημονικότητα, διερευνητικές εργασίες, ισορροπία, περιβαλλοντικό ζήτημα, εσωτερικά κίνητρα.

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

- Το συγκεκριμένο θέμα, σώμα και περιβάλλον, είναι οικείο στα παιδιά αυτής της ηλικίας και τα αφορά. Σχετίζεται με την άμεση, καθημερινή τους εμπειρία και έχει άμεσα και πρακτικά αποτελέσματα στη ζωή τους
- Για αυτούς τους λόγους ενθαρρύνει τη συλλογικότητα και την εμπλοκή όλων των μαθητών, εξασφαλίζοντας την πληρέστερη και πιο ολοκληρωμένη πραγμάτευση του.
- Βοηθά τους μαθητές να ανακαλύψουν και να συνειδητοποιήσουν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους και μέσα στο πλαίσιο των δυνατοτήτων τους, καθώς και του σταδίου εξέλιξης που βρίσκονται, να τις αξιοποιήσουν και να τις αναπτύξουν.
- Ως κατάσταση προβληματισμού είναι αρκετά πολύπλοκη και δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να έρθουν σε επαφή με σημαντικές επιστήμες (Διεπιστημονική προσέγγιση) και για την αντιμετώπιση της απαιτείται μια μεγάλη γκάμα από διαφορετικές δραστηριότητες και επιμέρους λύσεις που θα δανειστούν από αυτές, εισάγοντας έτσι τους μαθητές στη λογική των επιστημών.
- Προσφέρεται για διερευνητικές διαδικασίες τις οποίες μπορούν να πραγματοποιήσουν οι μαθητές αυτής της ηλικίας και μέσα στα πλαίσια της συνεργαζόμενης μικρο-ομάδας να συζητήσουν, να διατυπώσουν απόψεις ή αμφιβολίες, να αναζητήσουν πληροφοριακό υλικό και να ανακαλύψουν λύσεις.
- Παράλληλα προσφέρει στα παιδιά τη δυνατότητα να δοκιμάσουν τις νέο-αποκτηθείσες γνώσεις, να χρησιμοποιήσουν όλα όσα μαθαίνουν στην καθημερινότητα τους, να τα εφαρμόσουν στη ζωή τους τροποποιώντας συμπεριφορές ή υιοθετώντας νέες στάσεις σε βασικούς τομείς της ζωής τους.
- Τέλος, ο τρόπος με τον οποίο μαθαίνουμε ως παιδιά να φροντίζουμε και να αγαπάμε τον εαυτό μας καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα φροντίσουμε και θα αγαπήσουμε το συνάνθρωπό μας αργότερα, αλλά και το χώρο στον οποίο εντασσόμαστε, είτε πρόκειται για το σπίτι, την εργασία, την πόλη μας είτε για το ευρύτερο περιβάλλον.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Γνωστικοί :

- Να συνειδητοποιήσουν και να γνωρίσουν καλύτερα, αλλά και ουσιαστικότερα τον εαυτό τους και το σώμα τους, αναγνωρίζοντας τα μέλη του σώματος τους καθώς και τις βασικές λειτουργίες του οργανισμού τους.
- Να αντιληφθούν τη σημασία της καθαριότητας, της άσκησης και της υγιεινής διατροφής για την ανάπτυξη, διατήρηση και προαγωγή της υγείας.
- Να τους δώσει τις γνώσεις και συνεπώς και τη δυνατότητα να επανεξετάσουν συμπεριφορές, στάσεις και διατροφικές συνήθειες και να αλλάξουν κάποιες από αυτές.
- Να τους βοηθήσει να νιώσουν, ακόμη και στην ηλικία τους, ικανοί να παίρνουν αποφάσεις που αφορούν τη φροντίδα του εαυτού τους και υπεύθυνοι για τον τρόπο που τον φροντίζουν.
- Να συνειδητοποιήσουν πως το περιβάλλον είναι αναπόσπαστο μέρος του εαυτού τους και της ποιότητας της ζωής τους. Επομένως και η φροντίδα του αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του τρόπου με τον οποίο φροντίζουν τον εαυτό τους.
- Να αντιληφθούν την προσωπική ευθύνη που έχει ο κάθε άνθρωπος απέναντι στον εαυτό του και στο περιβάλλον (στενότερο και ευρύτερο) όπου ζει.
- Η ανάπτυξη της κοινωνικής τους συνείδησης, εφόσον τους δίνεται η ευκαιρία να ανακαλύψουν τον εαυτό τους ως μέλος της ευρύτερης κοινωνίας, ικανό να προβληματιστεί και να εργαστεί ατομικά και συλλογικά για την επίτευξη και διατήρηση μιας δυναμικής ισορροπίας μεταξύ της ποιότητας της ζωής και της ποιότητας του περιβάλλοντος.
- Να αποκτήσουν γνώσεις για το ρόλο και τη θέση των σπόρων στο οικοσύστημα.

- Να τους δοθεί η ευκαιρία να αποκτήσουν μια ποικιλία από εμπειρίες και βασικά στάδια κατανόησης των περιβαλλοντικών ζητημάτων, να ευαισθητοποιηθούν απέναντι σ' αυτά, αναπτύσσοντας εσωτερικά κίνητρα για τη βελτίωση και προστασία του περιβάλλοντος.

Συναισθηματικοί :

- Να κατανοήσουν πως η φροντίδα του σώματος μας και του περιβάλλοντος αποτελούν έκφραση αγάπης προς τον εαυτό μας.
- Η ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης τους και των βασικών ικανοτήτων συνεργασίας.
- Να φέρει σε επαφή και συνεργασία τη σχολική κοινότητα με αυτή της ευρύτερης γειτονιάς.
- Να συνειδητοποιήσουν την αξία της προσωπικής συμμετοχής σε ευγενείς προσπάθειες.

Ψυχοκινητικοί :

Η απόκτηση και καλλιέργεια δεξιοτήτων που αφορούν:

- Την παρατήρηση και αναγνώριση προβλημάτων που υπάρχουν στον περιβάλλοντα χώρο τους.
- Την ατομική και ομαδική εργασία-έρευνα για την ανακάλυψη δράσεων που θα βοηθήσουν στην επίλυση αυτών.
- Τον χειρισμό εργαλείων και οργάνων για τη φύτευση και παρακολούθηση της ανάπτυξης των φυτών από σπόρους.
- Τη δημιουργία μικρού κήπου και τη διατήρηση του σε καλή κατάσταση.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

- Συζήτηση – προβληματισμός
- Χωρισμός σε υποομάδες και καταμερισμός εργασίας
- Βιβλιογραφική έρευνα, μετρήσεις, πειράματα
- Έρευνα πεδίου
- Περιβαλλοντικό μονοπάτι
- Θεατρικά παιχνίδια, δραματοποίηση, παιχνίδια ρόλων, προσομοίωση
- Ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις
- Ανάλυση, επεξεργασία και καταγραφή - χαρτογράφηση πορισμάτων
- Επίλυση προβλήματος, δράση – παρέμβαση
- Αξιολόγηση της ομάδας από τα παιδιά

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ιανουάριος : Γνωριμία με τον εαυτό και το σώμα μας.

- Παιχνίδια γνωριμίας με το σώμα μας (ψυχοκινητικές δραστηριότητες, δραματοποίηση, θεατρικό παιχνίδι, παιχνίδι ρόλων, κουκλοθέατρο, εικαστική έκφραση) για να έρθουν σε επαφή και βιωματικά να ανακαλύψουν και να γνωρίσουν τον 'εαυτό' και το σώμα τους.

Φεβρουάριος : Φροντίζοντας το σώμα μας, φροντίζουμε τον εαυτό μας.

- Συζήτηση-προβληματισμός, αφήγηση ιστοριών και παραμυθιών, αξιοποίηση εκπαιδευτικού εποπτικού υλικού για να συνειδητοποιήσουν την ευθύνη που έχει ο κάθε άνθρωπος απέναντι στο σώμα και τη φροντίδα του.
- Καταμερισμός εργασίας σε υποομάδες και βιβλιογραφική έρευνα για τη συλλογή σχετικού πληροφοριακού υλικού. Αλληλοενημέρωση ομάδων, καταγραφή αποτελεσμάτων, διατύπωση αποριών και ερωτήσεων και καταγραφή τους για την προετοιμασία των συναντήσεων με ειδικούς επιστήμονες.
- Συνάντηση, συζήτηση και συνέντευξη με Διαιτολόγο-Διατροφολόγο, Οδοντίατρο και καθηγητή Φυσικής Αγωγής. Αξιολόγηση και καταγραφή αποτελεσμάτων έρευνας.
- Παρουσίαση αυτών με τη συμμετοχή και υποστήριξη της Διατροφολόγου στους γονείς του νηπιαγωγείου.

Μάρτιος : Ο 'εαυτός' μου και το περιβάλλον.

- Χαρτογράφηση των χώρων του νηπιαγωγείου, συζήτηση-προβληματισμός για τη λειτουργικότητα και τη φροντίδα τους.

- Συνέντευξη από τους μαθητές του άλλου τμήματος του νηπιαγωγείου σχετικά με τις απόψεις τους για τους χώρους που μοιράζονται και τους τρόπους φροντίδας τους.
- Αξιολόγηση, λήψη αποφάσεων, καταμερισμός και οργάνωση ομάδων φροντίδας, κατασκευές και διαμόρφωση χώρων.

Απρίλιος : Το περιβάλλον και η φροντίδα του.

- Περίπατος και παιχνίδια εξερεύνησης στον Εθνικό Κήπο του Ζαπτείου.
- Πειραματισμοί σχετικοί με τη φύτευση σπόρων και την ανάπτυξη των φυτών, φυτεύσεις.
- Επίσκεψη στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας.
- Συνάντηση με Γεωπόνο με τη βοήθεια της οποίας φύτεψαν λουλούδια και μεταφύτεψαν δεντράκια στην αυλή του νηπιαγωγείου.

Μάιος : Η γειτονιά μας.

- Επίσκεψη και χαρτογράφηση της γειτονιάς, εικαστικά εκφράζουν τις θετικές και αρνητικές εντυπώσεις τους, συζήτηση-προβληματισμός για όσα θέλουν να αλλάξουν, σχεδιασμός δράσης.
- Επισκέψεις-συνεντεύξεις σε κατοίκους, καταστήματα της γειτονιάς και στους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου και συμπλήρωση από αυτούς ερωτηματολογίου σχετικά με τις θέσεις και απόψεις τους για το πώς η γειτονιά μας μπορεί να γίνει ωραιότερη.
- Αξιολόγηση αποτελεσμάτων, λήψη αποφάσεων, δημιουργία και αποστολή των προτάσεων στην αρμόδια υπηρεσία του Δήμου.

Ιούνιος : Παρουσίαση του προγράμματος – Ημερίδα.

5. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Φεβρουάριος :

- Εισήγηση – Παρουσίαση από τους μαθητές στους γονείς του νηπιαγωγείου των πορισμάτων της έρευνάς τους σχετικά με την υγιεινή διατροφή και τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να φροντίζουμε σωστά το σώμα μας. Την παρουσίαση υποστήριξε η Διατροφολόγος που συνεργάστηκε μαζί μας, απαντώντας σε ερωτήσεις των γονιών.
- Έκθεση με φωτογραφικό υλικό των δραστηριοτήτων μας, καθώς και με δημιουργίες των παιδιών.
- Ανάρτηση και διανομή σχετικής αφίσας που δημιούργησαν οι μαθητές.
- Συμμετοχή με φωτογραφικό υλικό και σχόλια στο α' τεύχος της εφημερίδας που εκδίδει το Δημοτικό Σχολείο και διανομή της.

Μάρτιος :

- Φροντίδα και διαμόρφωση των κοινόχρηστων χώρων του νηπιαγωγείου σύμφωνα με τις ιδέες και προτάσεις των παιδιών.

Απρίλιος :

- Σε συνεργασία με την Γεωπόνο του Δήμου, φύτευση λουλουδιών και μεταφύτευση δέντρων στην αυλή του νηπιαγωγείου.

Μάιος :

- Συνάντηση και συνεργασία των μαθητών με τους κατοίκους, εργαζόμενους της γειτονιάς και μαθητές του Δημοτικού Σχολείου προκειμένου να ευαισθητοποιηθούν και να προβληματιστούν όλοι σχετικά, να προβούν σε προτάσεις και να λάβουν μέτρα για τους τρόπους με τους οποίους θα τη φροντίσουν.
- Έκθεση της έρευνας και υποβολή των προτάσεων που προέκυψαν από αυτή στους αρμόδιους φορείς του Δήμου.
- Συμμετοχή με φωτογραφικό υλικό και σχόλια σχετικά με το παρόν μέρος της εργασίας μας στο β' τεύχος της εφημερίδας του Δημοτικού Σχολείου και διανομή της.

Ιούνιος :

Ημερίδα – Παρουσίαση του Προγράμματος σε γονείς, γείτονες και φορείς της εκπαιδευτικής κοινότητας, η οποία περιελάμβανε:

- Παρουσίαση από τους μαθητές :
 - Θεατρικού δράμενου με θέμα: «Ένας μικρός σπόρος μεγαλώνει...».
 - Δραματοποίησης του παραμυθιού που δημιούργησαν με τίτλο: «Σ' ένα δάσος μαγικό...».

- Έκθεση με φωτογραφικό υλικό των δραστηριοτήτων μας.
- Έκθεση με τις δημιουργίες των παιδιών, το παραμύθι και τα μπλουζάκια στα οποία ζωγράρισαν και έγραψαν μηνύματα για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και διανομή στους παρευρισκόμενους εντύπων με τα αντίστοιχα μηνύματα.
- Έκθεση, διανομή και ανάρτηση της αφίσας που δημιούργησαν.
- Εισήγηση από την Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Π.Ε. με θέμα: «Ευδιαθεσία».

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση: Μέσα από συζητήσεις και βιωματικά παιχνίδια διερευνήθηκαν οι γνώσεις, οι εμπειρίες, οι στάσεις και οι δεξιότητες των μαθητών, καθώς και το ενδιαφέρον τους για το συγκεκριμένο θέμα.

Διαμορφωτική ή σταδιακή αξιολόγηση:

- Με παρατήρηση της πορείας και των αποτελεσμάτων των εργασιών κάθε παιδιού αξιολογήθηκε ο βαθμός κατάκτησης του γνωστικού αντικείμενου, ο βαθμός ενδιαφέροντος, η διάθεση για τη συνέχιση της εργασίας και η ανατροφοδότηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- Επίσης με αξιολόγηση της ομάδας από τα ίδια τα παιδιά συλλογικά, όπου αναδεικνύονται οι επικοινωνιακές δεξιότητες των παιδιών, η απόκτηση υπευθυνότητας, μέσα από τη συλλογική εργασία και την έρευνα καθώς και η κριτική σκέψη.

Τελική ή συνολική αξιολόγηση:

- Μέσα από τις συζητήσεις, το ελεύθερο παιχνίδι (ατομικό, ομαδικό, συμβολικό) και ιχνογράφημα αξιολογήθηκε το ενδιαφέρον τους και το συναίσθημά τους για το υπό διαπραγμάτευση θέμα, οι γνώσεις που κατέκτησαν και οι αλλαγές συμπεριφοράς που αυτές έχουν επιφέρει.
- Με συμπλήρωση ερωτηματολογίου από τους γονείς αξιολογήθηκε για άλλη μια φορά το επίπεδο των γνώσεων και δεξιοτήτων που απέκτησαν τα παιδιά, το ενδιαφέρον τους απέναντι στο θέμα του προγράμματος, αλλά και οι αλλαγές στις στάσεις και συμπεριφορές τους απέναντι στο περιβάλλον, όπως διαπιστώθηκαν από τους γονείς τους.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αν εκλάβουμε την περιβαλλοντική εκπαίδευση ως μια σειρά σταδίων που ξεκινώντας από την ευαισθητοποίηση καταλήγουν στη δράση, τότε η ενασχόληση μας με το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτέλεσε σημαντική ευκαιρία για τους μαθητές να. αποκτήσουν γνώση του περιβάλλοντος, διαμορφώνοντας μια φιλική προς αυτό στάση και συμπεριφορά, να ευαισθητοποιηθούν απέναντι του και να αναπτύξουν ικανότητες που σχετίζονται με την επίλυση των περιβαλλοντικών ζητημάτων. Αποτέλεσε όμως και θεμέλιο πάνω στο οποίο θα δομηθούν οι αξίες, στάσεις και συμπεριφορές των αυριανών Περιβαλλοντικά Υπεύθυνων πολιτών.

Η ανάπτυξη και υλοποίηση ενός σχεδίου εργασίας περιβαλλοντικής εκπαίδευσης απαιτεί την άμεση επαφή των παιδιών με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, έξω από τα πλαίσια της σχολικής τάξης. Με αφορμή λοιπόν το «άνοιγμα» του νηπιαγωγείου προς το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο της γειτονιάς και την αναζήτηση της μεταξύ μας συνεργασίας, δόθηκε η ευκαιρία στους κατοίκους και εργαζόμενους της περιοχής να ευαισθητοποιηθούν, να ανταλλάξουν απόψεις και να ενεργοποιηθούν για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων που αφορούν τη γειτονιά στην οποία ζουν και την οποία μοιράζονται.

Φωτογραφία 1. Οι σπόροι έγιναν λουλούδια και τα μεταφυτεύουμε.

Φωτογραφία 2. Χαρτογράφηση κορμών στον Εθνικό Κήπο

Φωτογραφία 3. Παιχνίδι εξερεύνησης και ανακάλυψης, με βάση τη φωτογραφία ενός δέντρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αθανασάκης Α., (2000), *Οικο-περιβαλλοντική Ψυχολογία και Εκπαίδευση*, Χ. Δαρδανός, Αθήνα
2. Δεληκάνακη Ν., Κοκολάκη Ρ., Νοΐδου Μ., (2000), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην προσχολική ηλικία*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
3. Δημοπούλου Μ., Ζόμπολας Τ., Μπαμπιλιά Ε., Χατζημιχαήλ Μ., (2001), *Περιβαλλοντική Αγωγή για μικρά παιδιά*, Καλειδοσκόπιο, Αθήνα.
4. Ματσαγκούρας Η., (2003), *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*, Γρηγόρη, Αθήνα.
5. Χρυσαφίδης Κ., (2003), *Βιοματική – Επικοινωνιακή Διδασκαλία*, Gutenberg, Αθήνα.
6. Κουλαΐδης Β., Μαραγκουδάκη Ε., Ρογκάκος Δ., (2004), *Δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και φυσικών επιστημών, Γέφυρες, IV, Αθήνα.*